

დევი ტაბიძე, ეკატერინე მირველაშვილი, ზურაბ სიხარულიძე, ლია გუმბარიძე,
ნია უგრეხელიძე, ხვიჩა ჭულუხაძე

**შებლუდული შესაძლებლობების მქონე პირების უფლებების დაცვის პოლიტიკის ანალიზი
და გამონვევები საქართველოში**
თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი

Doi: <https://doi.org/10.52340/jecm.2024.02.07>

*DEVI TABIDZE, EKATERINE MIRVELASHVILI, ZURAB SIKHARULIDZE, LIA GUMBARIDZE,
NIA UGREKHELIDZE, KHVICHA CHULUKHADZE*

**POLICY ANALYSIS AND CHALLENGES FOR THE PROTECTION OF THE RIGHTS OF PERSONS
WITH DISABILITIES IN GEORGIA**

Tbilisi State Medical University

SUMMARY

Protecting the rights of persons with disabilities is a global problem and, in this regard, Georgia is no exception. People with disabilities in Georgia face several critical challenges that continually hinder their integration into society and access to essential services. The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, ratified in 2014, is a crucial international framework for the protection of the rights of persons with disabilities. Even though Georgia has taken important steps in the formulation of the legal framework for the protection of the rights of persons with disabilities, the implementation is still inconsistent, which causes certain problems in the aspect of socialization of persons with disabilities.

Based on the results of the study, it will be possible to offer recommendations for improving health policy and practice. The aim of the paper is to provide an important direction for the promotion of positive changes in the health care experience of people with disabilities in Georgia, to solve health care inequities, to advocate for an inclusive health care policy and to promote the health care system.

Keywords: Disability, Georgia, rights, protection, policy

კვლევის მიზანი და მეთოდოლოგია: კვლევის მიზანია შეაფასოს და გააძლიეროს შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვა საქართველოში. კვლევა ასევე მიზნად ისახავს არსებული ხარვეზებისა და გამონვევების იდენტიფიცირებასა და აღმოფხვრას, რაც საბოლოო ჯამში, ხელს შეუწყობს ჯანდაცვის პოლიტიკისა და პრაქტიკის გაუმჯობესებას ამ მონაცემადი მოსახლეობისთვის. კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, შესაძლებელი იქნება ჯანდაცვის პოლიტიკისა და პრაქტიკის გაუმჯობესებისთვის რეკომენდაციების შემოთავაზება. ნაშრომის მიზანია საქართველოში შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ჯანდაცვის გამოცდილებაში პოზიტიური ცვლილებების ხელშეწყობისთვის მნიშვნელოვანი მიმართულების მიცემა, ჯანდაცვის უთანასწორობის მოგვარება, ინკლუზიური ჯანდაცვის პოლიტიკის ადვოკატირება და ჯანდაცვის სისტემის ხელშეწყობა.

კვლევისთვის დამუშავდა საქართველოში შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების პოლიტიკისა და გამონვევებთან დაკავშირებული აკადემიური ნაშრომები და კვლევითი სტატიები. სამთავრობო ანგარიშები და პუბლიკაციები, რომლებშიც განხილულია შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ კანონმდებლობა, რეგულაცია და განხორციელების სტრატეგიები საქართველოში. საკვლევი საკითხის შესასწავლად, გამოყენებულია მეორეული წყაროების ანალიზის მეთოდი, რომლის ფარგლებშიც დამუშავდა და გაანალიზდა სამეცნიერო ლიტერატურა, კანონმდებლობა.

საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ ჩატარებულ კვლევებში გამოიკვეთა საქართველოში შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირების უფლებების დაცვის პოლიტიკა, რომელიც არასტაბილურობითა და ხარვეზებით გამოირჩევა. კვლევებში ნარმოჩენილია შესამჩნევი ძლიერი და სუსტი მხარეები და ის სფეროები, რომლებიც საჭიროებს გაუმჯობესებას. სიღრმისეული კვლევების მეშვეობით, გამოვლინდა საქართველოში შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირების წინაშე არსებული გამონვევების სპექტრი, რომელიც მოიცავს დამოკიდებულების ბარიერებს, ტრანსპორტის მიუწვდომლობასა და დასაქმების შებლუდულ პერსპექტივებს. ასევე სხვა ქვეყნებთან შედარებითი

ანალიზი ცხადყოფს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საქართველომ მიაღწია პროგრესს შპმ პირების უფლებების კუთხით, ის მაინც ჩამორჩება კონკრეტულ სფეროებში საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკის მაგალითებს.

სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობა აძლიერებს შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა წინაშე არსებულ გამოწვევებს. პირებს მარგინალიზებული თემებიდან (მაგ., ეთნიკური უმცირესობები ან სოფლად მცხოვრები პირები), შეიძლება შეხვედეთ დამატებითი ბარიერები სერვისებზე წვდომის თვალსაზრისით. გარდა ამისა, ფესვგადგმული კულტურული დამოკიდებულებები ხშირად აძლიერებს სტიგმასა და დისკრიმინაციას, რაც ხელს უშლის სოციალურ ინკლუზიას. იმის მიუხედავად, რომ საქართველომ მოახდინა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შპმ პირთა უფლებების კონვენციის რატიფიცირება, იმპლემენტაციის ხარვეზები კვლავ გადაუჭრელი რჩება, განსაკუთრებით ცხოვრების ყველა სფეროში სრული მონაწილეობისა და ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით. კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა ყოვლისმომცველი კვლევების საჭიროება ინვალიდობის სხვა მარგინალიზებულ იდენტობებთან ურთიერთკავშირების შესახებ. ამასთანავე, გამოვლინდა აუცილებლობა სამომავლო კვლევების ინვესტირების საკითხში, ვინაიდან, საკვლევი საკითხის სიღრმისეული შესწავლისთვის და არსებული პრობლემების აღმოსაფხვრელად, მნიშვნელოვანია საფუძვლიანი კვლევები, სტატისტიკურ მონაცემთა შეგროვება. ყოველივე ეს შესაძლებელს გახდის შემუშავდეს მტკიცებულებებზე დაფუძნებული პოლიტიკა, ხელი შეეწყოს ინფორმირებულობის კამპანიებს ინვალიდობის შესახებ საზოგადოების მცდარი წარმოდგენების შეცვლისა და შებლუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების დაცვის მიზნით.

საქართველოში შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის შესახებ კვლევის ჩატარება მოითხოვს: შპმ პირთა სპეც. ფოკუს ჯგუფს, სპეციფიკურ მასალებსა და კვლევის განსხვავებულ ტექნიკას. ამ მიზნით, მნიშვნელოვანია შემდეგი

მასალების გამოყენება:

1. სამედიცინო ჩანაწერები და პაციენტების მონაცემებზე წვდომა კონფიდენციალურობის წესების ფარგლებში;
2. შპმ პირებისა და ჯანდაცვის პროვაიდერებისთვის კითხვარების შემუშავება;
3. კვლევის მონაწილეთა ინფორმირებული თანხმობის დეტალიზებული ფორმების შემუშავება;
4. შპმ პირების უფლებების დაცვის არსებული ჯანდაცვის პოლიტიკის დოკუმენტაციას, რეგულაციებს და კანონმდებლობას.
5. სტატისტიკური ანალიზის პროგრამული უზრუნველყოფა (შპმ).

კვლევის ჩატარების ტექნოლოგიები:

1. მონაცემთა შეგროვება: სტრუქტურირებული გამოკითხვების ადმინისტრირება, შპმ პირების მიერ ჯანდაცვის გამოყენების, კმაყოფილებისა და არსებული ბარიერების შესახებ რაოდენობრივი მონაცემების შეგროვების მიზნით;
2. მონაცემთა ანალიზი: მიღებული მონაცემების სტატისტიკური ანალიზი სტატისტიკური ტექნიკების გამოყენების გზით (შპმ);
3. კონტენტ-ანალიზი: სამეცნიერო ლიტერატურის, კანონმდებლობის, ოფიციალური დოკუმენტაციის ანალიზი;
4. ინტერვიუება: ექსპერტების, შპმ პირების ინტერვიუება არსებული გამოწვევების წარმოსაჩენად (სიღრმისეული ინტერვიუები შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირებთან, ჯანდაცვის პროვაიდერებთან).

კვლევის შედეგები და დასკვნები:

- ზემოაღნიშნული მასალები და მეთოდები მნიშვნელოვანია ჯანდაცვის კონტექსტში საფუძვლიანი კვლევის ჩასატარებლად და იმის უზრუნველსაყოფად, რომ საქართველოში შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებები და ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობა იყოს ადეკვატურად დაცული და ხელმისაწვდომი.
- კვლევებით უპირობოდ იკვეთება, რომ შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებებისადმი დამოკიდებულება მოითხოვს უფრო ჰუმანურ მიდგომას და შესაბამისი კანონმდებლობის მიღების აუცილებლობას.

- პოლიტიკის შემქმნელებმა პრიორიტეტული უნდა გახადონ რესურსების გამოყოფა, ქვეყანაში არსებული გაუმართავი ინფრასტრუქტურული ხარვეზების აღმოსაფხვრელად, აგრეთვე დამატებითი ღონისძიებების დანერგვა და გატარება ინკლუზიური განათლებისა და დასაქმების პრაქტიკის ხელშეწყობისთვის.
- გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებისა და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების მიმართ პოზიტიური დამოკიდებულების ხელშეწყობისკენ მიმართული ინიციატივები შშმ პირთა სოციალური კეთილდღეობის ხელშეწყობისთვის.
- საჭიროა სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციების ერთობლივი ძალისხმევა, პოლიტიკის განზრახვები, შშმ პირთა ცხოვრების საერთო ხარისხის ღონის გაუმჯობესებისათვის. ანალიზმა აჩვენა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საქართველომ გადადგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების პოლიტიკის დანერგვაში, არ აღმოჩნდა საკმარისი.
- კვლევებით დადგინდა, რომ რეალობაში უფლებების დაცვის საკითხი კვლავ არათანაბარი რჩება. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები არიან ისეთი დაბრკოლებების წინაშე, როგორცაა ადაპტირებული სამუშაო ადგილების სიმცირე ან არარსებობა.
- სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციები გადამწყვეტ როლს ასრულებენ ამ გამოწვევების გადაჭრაში. მაგალითად, არასამთავრობო ორგანიზაცია, როგორცაა საქართველოს შშმ პირთა ასოციაცია, მხარს უჭერს საკანონმდებლო რეფორმებს და უზრუნველყოფს დამხმარე სერვისებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. UNDP/PRD MPTF, UNDP, (2021), Situation Analysis on the Rights of Persons with Disabilities in Georgia - <https://shorturl.at/acEV7>- [14/03/2024]
2. Chagelishvili A., (2021), Employment and Development Problems of People with Disabilities in Georgia, Economics and Business, 2021, 4, 195-211 - <https://shorturl.at/ozMN5>- [14/03/2024]
3. IDA, (2021), Stakeholder Group of Persons with Disabilities for Sustainable Development, Paragraph 89 Report - <https://shorturl.at/esMT9>- [14/03/2024]
4. UNDP, (2020), Attitudes of the Georgian Population Towards Persons with Disabilities (Analytical Report)-https://georgia.un.org/sites/default/files/2020-10/undp_ge_dg_human%2520rights_pwd_public%2520perceptions_research_2020_ENG.pdf [14/03/2024]
5. Hayes A. M., Bulat J., (2017), Disabilities Inclusive Education Systems and Policies Guide for Low- and Middle-Income Countries, Research Triangle Park (NC): RTI Press; 2017 Jul. - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK554622/> - [14/03/2024]
6. OHCHR, (2023), Experts of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities Commend Georgia on Anti-Discrimination Legislation, Ask Questions on Legal Capacity Reform and Access to Healthcare for Vulnerable Persons in Occupied Regions - <https://www.ohchr.org/en/news/2023/03/experts-committee-rights-persons-disabilities-commend-georgia-anti-discrimination> - [14/03/2024]
7. United Nations, (2014), Convention on the Rights of Persons with Disabilities - <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf> - [14/03/2024]

*ღევი ტაბიძე, ეკატერინე მირველაშვილი, გურამ სიხარულიძე, ლია გუმბარიძე,
ნია უგრეხელიძე, ხვიჩა ჭელუხაძე*

**შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების უფლებების დაცვის პოლიტიკის ანალიზი და
გამონწვევები საქართველოში**

თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი

რეზიუმე

შშმ პირთა უფლებების დაცვა გლობალური პრობლემაა და, ამ კუთხით, გამონაკლისი არც საქართველოა. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები საქართველოში ებრძვიან მთელ რიგ კრიტიკულ გამოწვევებს, რაც მუდმივად აფერხებს მათ საზოგადოებაში ინტეგრაციასა და

აუცილებელ სერვისებზე ხელმისაწვდომობას. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენცია შებენიერი შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ, რომელიც რატიფიცირებულია 2014 წელს, წარმოადგენს გადამწყვეტ საერთაშორისო ფონს შებენიერი შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვისთვის. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველომ გადადგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები შებენიერი შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დასაცავად საკანონმდებლო ბაზის ფორმულირებაში, განხორციელება კვლავ არათანმიმდევრულია, რაც იწვევს გარკვეულ პრობლემებს შპმ პირების სოციალიზაციის ასპექტში. შებენიერი შესაძლებლობის მქონე პირები საქართველოში კვლავ განიცდიან დისკრიმინაციას, შეუსაბამო ინფრასტრუქტურის ადაპტაციის გამო, ვინაიდან, საჯარო დაწესებულებებზე შებენიერი წვდომა და დამოუკიდებელი ცხოვრების შებენიერი შესაძლებლობები აქვთ, რაც ხაზს უსვამს მათი გამოწვევების მრავალმხრივ ხასიათს.

